

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 1 (1100) 2 СТУДЗЕНЯ 2013 г.

З Калядамі і Нараджэннем Хрыстовым!

СВЯТЫ ВЕЧАР

Каляда, Каляда, на зямлі - Святы Вечар,
нарадзіўся у яслях Збавіцель і Бог.
І пасталі бярозаў танклявыя свечкі
паабалал заснежаных, белых дарог.

Халадно. Мо таму, што зіма на парозе,
адчуваецца лютасць суровай пары,
а у полі пустым па шырокай дарозе
плачуць нечаму сумна ліхія вятры.

Чым жа сэрцы сагрэць,
як той холад адужаць?
Ці агенныкам цымяным у сялянскім акне,
Калядою святой, што насуперак сцюжам
цеплынёй чалавечыя сэрцы кране?

Каляда, Каляда... Нават зорам трывожна.
Па забытых сцэжках крутога жыцця
да сваіх ў гэты вечар спяшаецца кожны,
дзе ў сям'і за сталом нас чакае куцыя.

Сена пах, яліны, стаяць розныя стравы.
прытаміўшыся, маці шчасліва маўчыць.
Садавіца сыны на шырокія лавы,
што сышліся дамоў, каб душой адпачыць.

Добра сесці разам, слязу радасці ўцерці,
адчуваць, што ў застоллі,
што побач браты,
у душы чысціня і узнёслыя сэрцы,
бо з людзьмі разам Бог
ў гэты Вечар Святы.

Ларыса Геніюш.

Сёння сэрцам з усімі куццю раздыляем,
хто за стол наш не змог на вячэру прыйсці,
ўсіх далёкіх і родных сваіх спамінаем
і добра ўсім, і шчасця жадаем ў жыцці.

Няхай вера ў любоў, свая мова ў застоллі,
а у думках - зямля, дзе спачылі дзяды,
няхай ўсюды ласкава спрыяе вам доля,
а любоў, чалавечнасць маюе рады!

Навагодняе віншаванне беларусам ад Івонкі Сурвілы

Дарагія суродзічы!

Бог нам даў цудоўны
край, які нарадзіў безліч вялікіх
мастакоў, музыкаў, паэтаў,
добрых людзей. Бог нам даў адну
з найпрыгажэйшых моваў у
свецце. Наш народ працавіты,
таленавіты, жыццяздольны.
Сёння мы маглі б жыць заможна
і шчасліва ў цэнтры Еўропы.
Цяжка зразумець, чаму мы
сталіся апошняй дыктатурай
Еўропы, і як мы пагадзіліся з
гэтым...

У гісторыі, аднак, не
адных нас напаткаў такі лёс. З
жахам чытаю пра досвед іншых
народаў, былых ахвяраў імперыялізму
XIX і XX стагоддзяў. І як ні дзіўна,
яны таксама перажылі доўгія перыяды
дэнацыяналізацыі. І яны хацелі
зраўняцца з каланізатарамі, адмаўляючыся
ад сваіх каранёў, ад сваёй мовы,
ад сувязяў са сваімі змагарамі за волю.
Заміж каб любіць і паважаць іх,
яны бачылі ў іх абліччы толькі сваю
ўласную бяду.

Дарагія суродзічы!

Дзялюся з Вамі гэтымі думкамі
напярэдадні Новага году з надзеяй,
што задумаемся разам над тым,
да чаго нас давяла доўгая няволя.
Магчыма, каб цаніць, любіць і паважаць
аднаго, нам трэба прыпомніць,
што мы ўсе сыны і дочки тае
самае беларускае зямлі. Мо хапіла
б гэтага, каб адчуць у нашых
сэрцах салідарнасць між намі і
моц гэтае салідарнасці.

Беларусь - незалежная
краіна. Мы маем права вымагаць,
каб тыя, што нам кіруюць,
шанавалі нас, каб ставіліся
з павагай да нашай волі і цанілі

нашыя каштоўнасці. Мы маем
права гаварыць, што хочам,
збірацца, калі хочам, працаваць
і вучыцца, дзе хочам. Мы ёсць
гаспадарамі нашае зямлі.

Калі мы гэта зразуме-
ем, мы шмат наблізімся да здзя-
йснення нашых летуценняў пра
вольную і заможную Бела-
русь. І край наш зможа нар-
эшце заняць сваё пачэснае месца
між іншымі паўнаўраўнаважанымі
краінамі сусветнай сям'і наро-
даў. З глыбіні сэрца жадаю ўсім
нам, каб гэта сталася ўжо ў
Новым, 2013 годзе.

Жыве Беларусь!

Не магу жыць без крыл...

7 студзеня 2013 года ў
сталічным Палацы мастацтва
адбудзецца юбілейная вечарына
Эдуарда Акуліна "Не магу жыць
без крыл..." У імпрэзе бяруць
удзел: Ніл Гілевіч, Анатоль
Вярцінскі, Леанід Дайнека,
Генадзь Бураўкін, Уладзімір
Някляеў, Сяргей Законнікаў,
Леанід Дранько-Майсюк,
Міхась Скобла, Мікола Яцкоў,
Кастусь Герашчанка, Тацяна
Беланогая і іншыя вядомыя
беларускія паэты і барды.

Пад час імпрэзы адбудзецца
прэзентацыя новай кнігі Э.
Акуліна "Малітва воч" і
кампакт-дыска "Не магу жыць
без крыл..."

Святочны настрой і
калядныя чуды - гарантуюцца!

Пачатак вечарыны - а
16-ай гадзіне.

Уваход вольны.

ISSN 2073-7033

275 гадоў з дня нараджэння Казіміра Нарбута

Казімір (Даніэль) НАРБУТ (3 студзеня 1738, маёнтка Яшнец Лідскага павяту, цяпер Лідскі раён - 17 сакавіка 1807), мысліцель-асветнік, прадстаўнік эклектычнага кірунку ў філасофіі эпохі Асветніцтва ў Вялікім Княстве Літоўскім.

Паходзіць з роду Нарбутаў. Вучыўся ў піярскай школе ў Шчучыне, потым у Любяшоўскім навіцьяце і ў піярскім калегіюме ў Дубровіцы, з 1759 у піярскім калегіюме ў Вільні, каля 4 гадоў - у піярскай вучэльні ў Рыме. У 1764 вярнуўся на радзіму, прызначаны прафесарам і прэфектам піярскага калегіюма ў Дубровіцы. Пасля жыву ў Вільні, чытаў лекцыі па філасофіі, быў прэфектам піярскай друкарні. Пробашч Лідскі ў 1784-86 г.

У 1769 выдаў у Вільні

падручнік па логіцы ("Логіка, або Навука разважання і меркавання пра прадметы навукі", на польскай мове). Аўтар курса "Эклектычнай філасофіі" і рукапісаў на лацінскай мове. Пераклаў з французскай мовы на польскую кнігу "Ваенная навука прускага караля для яго генералаў" (1771). У прадмове да яе выказаў сваё захапленне грамадскімі мерапрыемствамі, што ажыццяўляліся ў тагачаснай Беларусі, у прыватнасці будаўніцтвам Пінскага канала. Як сябар Адукацыйнай камісіі, займаўся рэформай школьнага навучання ў Беларусі і Літве. Сябар "Таварыства па складанні элементарных кніг", напісаў два раздзелы для школьнага "Статута парафіяльных школ" і настаўленне "Аб інспектаванні школ".

Выступаў за вызваленне філасофіі ад схаластыкі і

багаслоўя, за развіццё навукі. Крытыкаваў сістэму адукацыі ў акадэміях і калегіюмах ордэна езуітаў, выступаў за свецкую сістэму адукацыі.

Пахаваны ва ўніяцкай царкве ў Радзівонішках (Лідскі раён). Магіла не захавалася.

Пра яго кніга Ірэны Стасевіч-Ясюковай "Казімір Нарбут (1738-1807)", 2004 г. *Вікіпедыя.*

"Наша слова" № 1100

Беларускі народны календар - 2013

Народны календар - гэта сістэма сталых ці рухомых свят, прысвяткаў, абрадаў, гуляняў, звычаяў, што замацаваны ў быццё і фальклоры. Гэта пераважна спалучэнне язычніцкай і хрысціянскай культуры. Ён уключае традыцыйныя арыенціры (хранімы) на сельскагаспадарчыя работы і адпачынку ў гадовым, сезонным, месячным і іншых цыклах-рытмах. Утрымлівае традыцыйныя феналагічныя, метэаралагічныя, аграрнамічныя, астранамічныя, астралагічныя і іншыя календарныя веды, атрыманыя пераважна шматгадовым досведам.

У народным календары на 2013 год прадстаўлены асноўныя святы і прысвяткі з магчымымі кароткімі тлумачэннямі, прыкметамі і г. д. Дні, якія адзначаюць беларусы-католікі, выдзелены курсівам. У праваслаўных яны замацаваны за старым, юліянскім календаром, што мае 13 лішніх дзён. Зорачкай /*/ пазначаны святы "рухомай" царкоўнай пасхалі. У наступным, 2014 годзе, праваслаўны і каталіцкі Вялікідзень прыпадаюць на 20 красавіка.

Умоўныя абазначэнні: п - панядзелак, а - аўторак, с - серада, ч - чацвер, пт - пятніца, сб - субота, н - нядзеля. Даўжыня дня і моманты ўсходу і захаду падаюцца для Менска. Больш падрабязна пра значэнне хранімаў календара можна прачытаць у нашай кнізе "Беларускі народны календар" (Мінск, 2002).

Студзень

1. а. **Новы год**. ВКЛ перайшло на студзенскі стыль у 1550 г., Расія - з 1700 г.

6. н. **Першая, Пасная куцця**. Перад-калядная вячэра. Які дзень, такі і год. *Тры Каралі*. Католікі праводзілі маскаваны абрад "Тры каралі" або "Гэроды".

7. п. **Божае Нараджэнне**. Пачатак **Каляд**. "Ой, Калядачкі, бліны-ладачкі...". Калядавалі. Насілі "зорку". Паказвалі баглейку. На Каляды праводзілі ігрышчы ("вадзілі казу", "жанілі Цярэшку", "пяклі ката", гулялі ў "Яшчура" і інш.).

8. а. **Зіmnі пакроўчык, Маладзёны (Бабіны)**. Частавалі бабу-пупарэзніцу.

9. с. **Сцяпан**. "На Святога Сцяпана вышэй слуга за пана". Дзень найму парабкаў, слуг.

13. н. **Шчодрая куцця**. Пачатак **Шчодрага тыдня**. "Мароз, хадзі куццю есці".

14. п. **Васілле, Новы год** па праваслаўным календары. "Сею, сею пасяваю, з Новым годам вас вітаю".

17. ч. **Марк**. Калі на Марка пакласці ў зямлю на кароткі час насенне морквы, то летам яно хутчэй прарасце.

18. пт. **Трэцяя, Галодная, Вадапосная куцця**. Апошнія дні Каляд. "Каляда ад'яджае".

19. сб. **Вадохрышча (Кшчэне)**. "Святое Кшчэне ваду ксціла..., свет ачысціла і ваду наверх пусціла". "На Вадохрышча завіруха - на Вялікідзень таксама".

20. н. **Прывадохрышча** - заканчэнне Каляд. Пачатак **Малой Вясельніцы** (да посту).

24. ч. **Аксіння**. "Аксіння дарогу перамяце, а корм падмяце". **Фядос**. "На Фядоса цёпла".

25. пт. **Тацяна**. Свята студэнтаў. **Павел**. "Вее вецер - будзе вайна".

31. ч. **Апанас, Гусінае свята**. Свята свойскай жывёлы. "Хавай нос у апанасаўскі мароз".

Люты

1. с. **Ігнат**. "На Святога Ігната зіма багатая".

2. сб. **Грамніцы, Стрэчанне**. "Калі на Грамніцы нап'ецца певень вадзіцы, то на Юр'я наесца вол травіцы", "Грамніца - хлеба павлавіца...".

5. а. **Агата**. Каровіна свята. "Хлеб і соль Святой Агаты не пусціць бяды да хаты".

6. с. **Аксіння Паўзіміца**. "На Аксінні мяце". **Дарота**. "Па Дароце высахнуць хусты на плоце".

11. п. **Ігнат**. "Ігнат Грамніцам рад".

13. с. ***Серада Папальцова** (пач. Вялікага посту ў католікаў).

14. ч. **Трыфан**. "На Трыфана зорна - вясна позняя". **Валянцін**. Свята закаханых.

15. пт. **Грамніцы, Стрэчанне**. "Зіма з летам сустрэлася...", "На Грамніцы палавіна зіміцы".

18. п. **Агата**. Каровіна свята.

21. ч. **Пятро**. "Калі на Пятра цёпла, зіма працягнецца да Вялікадня".

23. сб. **Прохар**. "Ласі скідаюць рогі",

"Прышоў Прохар ды Улас - скоро вясна ў нас".

24. н. **Уласе**. Свята жывёлы. **Мацей**. "На Мацея дарога пацее", "На Мацея адліга - будзе мароз".

26. а. **Фаціння**. Заступніца ад хвароб.

Сакавік

2. сб. **Фёдар Ціран**. Заступнік ад зладзеяў.

4. п. **Казімір**. "Святы Казімір дровы сякець".

9. сб. **Янка, Паўраценне**. Мядзведзь паварочваецца ў бярозе на другі бок. Наглядалі за зімоўкай пчол.

11. п. ***Рабы тыдзень, Вясельніца**. Развіталыны тыдзень. Тыдзень перад Масленіцай.

12. п. **Рыгор**. "На Святога Рыгора ідуць рэкі ў мора".

13. с. ***Лысая серада**. Праталіны-залысіны. **Васіль Капальнік**. Са стрэх капае.

14. ч. ***Блакiтны чацвер**. Тумановы дзень. ***Валосы (Крывы чацвер)**. Свята жывёлы. "На Волосого бліны пыклы ці оладкі, коб булы вылы гладкі". **Аўдоця Вясноўка**.

Гуканне вясны. "На Аўдокі голы бокі". (1.03 ст. ст. Новы год у мінулы, сакавіцкі календарны стыль).

15. пт. ***Масляныя Дзяды, Дзедава пятніца, Хвядот**. "На Хвядота занос - усё сена знясе".

16. сб. ***Дзедава субота (Бабы)**. "Дзяды не зналі бяды, а ўнукі зазналі мукі".

17. н. ***Масленіца, *Гуканне вясны**. "Сей пшаніцу ва ўсю руку, калі Масленіца ў маладзіку" (16.03). **Герасім Гракоўнік**. "Герасім гракоў прыгнаў". *Вясенняе раўнадзенства*. Даўжыня дня - 11.58, усход - 6.19, захад - 18.17.

18. п. ***Паласказуб**. Першы дзень Вялік. посту. Паласкалі зубы гарэлкаю. *Вясенняе раўнадзенства*. Даўжыня дня - 12.02, усход - 6.16, захад - 18.19. **Марка**. На Марка грак вяртаецца з выраю.

19. а. **Язэп**. "Святы Язэп сярод посту шлюб дае прахвосту". "На Язэпа пагода - год ураджайны".

20. с. ***Уступная серада**. Каб урадзіў лён, мылі верацёны ці калаўроты, гулялі ў карчме і пераскавалі цераз пень.

22. пт. **Саракі**. Свята птушак. Прылятае 40 выраяў. "Святыя Саракі ў поле саху валаклі". (Адзін з годаў/летаў).

23. сб. ***Зборавая субота**. Абрад "споведзі дзежкі".

24. н. ***Зборніца (Ізбор)**. Пачатак збору ў поле. "А Святы Ізбор - бжыць вада з гор". (Адзін з годаў/летаў). ***Вербніца (Пальмовая Нядзеля)**.

25. пн. **Рыгор**. "На Рыгора зіма ідзе ў мора". **Феафан**. Калі дзень пачынаецца з туману, то варта чакаць добрага ўраджаю льну і канопляў. **Дабравешчанне (Звеставанне)**. Выкарыстоўваўся як Новы год у краінах Еўропы. "І птушка гнязда не кладзе". Прылёт бусла. **Гуканне вясны**.

28. ч. ***Вялікі (чысты) чацвер**. Мыліся самі і вымывалі хаты.

30. сб. ***Вялікая (Чырвоная) субота**. **Аляксей Цёплы**. "На Цёплага Аляксея рыба ідзе на нераст, карова на верас, а бортнік на хвою". Дзень рыбалова.

31. н. ***ВЯЛІКДЗЕНЬ** у католікаў. "Хрыстос уваскрос!" - "Сапраўды ўваскрос!". (Быў Новым годам/летам найбольш у XIV ст.).

Красавік

1. п. **Дар'я Вясення**. Адбельвалі палотны.

4. ч. **Васіль Сонечнік**. "Васіль Сонечнік ледзяшы са стрэх здымае".

5. пт. **Арына (Грына)**. "На Арыну сей капусту ў расадніках".

6. сб. **Камаедзіца**. Свята мядзведзя. **Благавеснік**. Пярэдадзень свята.

7. н. **Благавешчанне**. "Благавешчанне без ластавак - халоднае лета". Абрад "стралы".

8. п. ***Пачатак Хростовага тыдня**. Пяклі "храсты". Абрад "жаніцьбы коміна". **Благуста**. "На Благусту сій капусту".

9. а. **Матрона**. "На Матрону шчупак хвастом лёд прабівае".

драўлянае. **Кузьма**. "Май Кузьма з морквінай сустрэкае, а Пахом з гурком".

2. ч. ***Чысты чацвер**. У лазню. Абрад "мыцця дзежкі".

3. пт. ***Чырвоная (Велікодная) пятніца**. Сеялі гарох.

4. сб. ***Вялікая (Чырвоная) субота**. Фарбавалі яйкі. Канец Вялікага посту.

5. н. ***ВЯЛІКДЗЕНЬ** у праваслаўных. **Ляльнік**. Свята Лялі - дачкі Ляды.

6. п. ***Другі дзень Вялікадня**. Хадзілі валачобнікі. "Першы дзень пірагі маюць, а сярэдні дзень пагуляюць, а апошні дзень выпраўляюць". **Юр'е**. Свята жывёлы. "Як дождж на Юр'я - хлеб будзе і ў дурня". Абрад "страла".

7. а. **Алісей**. "Прышоў Алісей - авёс пасей".

8. с. ***Градавая серада, Праводны, Мёртвы, тыдзень, Марк, Станіслаў**. "Сей лён на Станіслава - вырасце як лава". **Бабскія розбрыкі**. Скокі жанчын і качанні па зямлі дзеля ўрадлівасці.

9. ч. ***Вялікадне мёртвых (Наўскі чацвер)**. Наведвалі могількі. ***Ушэсце**. Унеба-

ўшэсце пана Езуса.

10. пт. **Ярылавіца**. Свята Ярылы.

11. сб. **Пранціш**. Які дзень, такое і лета.

12. н. ***Праводная нядзеля**. "Ідзі, зіма, да Кучава, як ты нам надакучыла".

13. п. ***Радунічныя Дзяды, Якуб**. "На Якуба грэе любя".

14. а. ***Радаўніца**. "На Радаўніцу да абеду пашуць, па абедзе плачуць, а к вечару скачуць". **Макарэй**. Абрады ля вады.

15. с. **Барыс**. Апякун поля і жывёлы.

19. н. ***Сёмуха (Зялёныя святкі)**. Свята зеляніны. **Антоній**. "На Святы Антоній сей авёс для коней, а як удасца дык і прадасца".

21. а. **Іван Веснавы**. Апякун земляроба. "На Івана каласок, а на Пятра піражок".

22. с. **Мікола Веснавы**. Свята пастухоў.

Алёна. "Сей лён на Алену - вырасце па калена".

24. пт. **Макей**. "Мокра на Макея - і лета не прасушыць...". **Кірыла і Мяфод**.

27. п. Пачатак ***Пераплаўнага, Чарвівага тыдня**. Не трэба садзіць, бо заядуць чэрві. **Сідары**. "Прышлі Сідары - прыйшлі і сіверы".

28. а. **Пахом**. "Святы Пахом павее цяплом". "Сей агуркі на Пахом - будзеш насіць мяхом".

29. с. ***Пераплаўная, Градавая, серада, Магдалена**. "Магдалена зязюльку прысылае".

30. ч. ***Божае цела**.

31. пт. **Шэсць дзеў**. "Лён сей позні на Шэсць дзеў". **Канпелька Матруна**. "Канпелька Матруна ў зямлю махнула". **Фядот**.

10. с. ***Серадапосце**. Выпякалі "храстыцы".

14. н. **Прабуджэнне хатніка, Мар'я**. На Мар'ю - разводзі.

15. п. Пачатак ***Пахвальнага тыдня**. "Дзікая качка яйцом пахваліцца". **Палікарп**. Пачатак бяслібцы.

16. а. **Мікіта**. "Калі на Мікіту крыгаход, то няма ні клёву, ні лову рыбакам".

19. пт. ***Пахвальная пятніца**. Мыцце хлебных дзежак.

20. сб. ***Пахвальная субота**. Не грывелі кроснамі, каб не грывеў гром.

21. сб. **Руф**. Руф рушыць снягі.

23. а. **Юры (Ежы), Войцах**. "Святы Вайцеху выпусціў жаўранка з меху".

24. с. **Анціп** - ахоўнік зубоў.

25. ч. **Марк**. "Дождж на Марка, дык зямля як скварка".

28. н. ***Вербніца**. "Вярба б'е, не я б'ю". **Пуд**. Калі Руф рушыць снягі, то Пуд пужае.

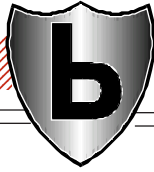
29. п. ***Чысты (блакітны) панядзелак**. Пачатак ***Белага (Вялікага, Страснага) тыдня**. **Арына**. "На Арыну сей капусту".

30. а. ***Чысты аўторак**. "У Чысты панядзелак і аўторак не можна ў хаце трымаць чаго-небудзь нечыстага, бо на людзей і на гавядо нападуць паршы". **Зосім** - ахоўнік пчол.

Андрыянава ноч. Варажылі на каноплях: "Святы Андрэю, канпелькі сею".

Травень

1. с. ***Дравяная страсць**. Мылі ўсё

Беларускі народны календар - 2013

Чэрвень

3. п. **Алёна, Ульяна.** Дзень ільну.
4. а. **Васіліск.** "Ад Васіліска і салавей блізка".
5. с. **Дзень Ефрасініі Полацкай.**
7. пт. ***Градабойцы (Ледавіты дзень).**
Ян. "Рой перад Янам - пчаляр будзе панам".
13. ч. ***Ушэсце.** Дзень агляду жыта. Абрад "страла". **Ерамей. Антоні.** "Антоні, аддай коні".
14. пт. **Юстын і Харытон.** "Юстын цягне ўверх каноплі, а Харытон - лён".
21. **Тодар.** "На Тодара раса - канпель паласа". *Дзень (19-24) астранамічнага сонцастаяння.* Даўжыня дня - 17.07 гадз., усход - 4.37, захад - 21.45. Поўня з 20.06.
22. сб. ***Сёмушныя Дзяды, Духавая, Зялёная субота. Кірыла.** На Кірылу з усяе моцы Зямля імкнецца да Сонца.
23. н. ***Сёмуха (Тройца).** Культ продкаў і расліннасці. "Павядзём Куста пад гай зялёненькі...". **Купала.** У старажытнасці - Новы год/лета, прыпадала да дня сонцастаяння.
24. п. ***Русальніца. Гранны тыдзень.**

возіць". Канец Пятроўкі.
12. пт. ***Дзесятка.** "Косы точыць". "Жыта паспявае". **Пятро.** Свята заканчэння Купалля. "Да Пятра дзеўка хітра, а на Пятры - хоць твар ёй падатры".
13. с. **Паўпятро.** Дзень талакі. **Сымон.**
14. н. **Кузьма і Дзям'ян.** Свята кавалёў. "Святы Пятро жыта спеліць, св. Кузьма сярпы робіць, а св. Дзям'ян сена грабе".
17. с. **Андрэй.** "Авёс у світцы, а на грэчцы і кашулі няма". "Андрэй усіх мудрэй".
18. ч. **Свята Месяца.** "Месяц гуляе".
21. н. **Казанская.** "Будзеш вазіць сена на Казанскую, то гумно да другога Казанскае не дастаіць". **Градавы дзень.** Засцерагаў ад нябесных стыхій, ад хвароб вачэй і галавы. **Пракоп.** "Пракоп бок прыпёк".
25. ч. **Якуб.** "На Якуба хлеба поўна губа", "Які Якуб да паўдня, такая да снежня зіма".
26. пт. **Гаўрылей.** Засцерагаліся, каб град не пабіў каноплі. **Ганна.** "Свята Ганна снапы кладзе", "Калі на Ганну раніца халодная, то і зіма будзе ранняя і халодная".
29. п. **Афінаген.** Заціхаюць птушкі. **Серпавіца, Шыпілінка** (пятніца перад Іллёю).

15. ч. **Базыль.** "Базыль авечкам воўну дае". **Прачыстая, Зельная.** "Прыйшла Прачыста - стала поле чыста".
16. пт. **Антоні Віхравей. Рох.** "Кірмаш на паненак".
17. с. **Аўдоця Сенагнайка.**
19. п. **Яблычны Спас.** Свята садавіны.
23. пт. **Лаўрэн** - свята млынара.
24. сб. **Баўтрамей.** "Святы Баўтрамей высылае буслоў па дзядей". "Прышоў Баўтрамей - жыта на зіму сей".
27. а. **Міхей.** "Лёгкі вецер у гэты дзень - будзе пагодлівая восень, моцны - дажджлівая і халодная".
28. с. **Прачыстая.** Свята ўраджаю.
29. ч. **Трэці Спас.** Свята хлеба. "Па Трэцім Спасе трымай рукавіцы ў запасе". **Ян Сценцель.** "Ян па лета прышоў і ўжо восень знайшоў", "А Ян Сценцель руней сцеліць".
30. пт. **Міроны Ветрагоны.**
31. сб. **Флор і Лаўр (Храл і Ягор'е).** Свята коней. "На Храла і Ягор'я ня ткуць і ня пашуць".

Верасень

5. ч. **Луца.** "Сей на Луца - будзе жыта купа".
7. сб. **Баўтрамей.** "Жыта на зіму сей".
8. н. **Багач (Другая Прачыстая).** "Меншая Прачыста - канчай сеяць начыста".
10. а. **Мацей.** Абаронца ад п'янства.
11. с. **Калінавік (Іван Крываўнік).**
13. пт. **Кіпрыян.** Журавель збіраецца ў вырай.
14. сб. **Сымон.** (1 вер. Новы год/лета ў ВКЛ з канца XV ст.). Абрад "жаніцьбы коміна". **Узвіжанне.** Закрыванне зямлі. **Бабіна лета** (і ў іншыя дні).
19. ч. **Цуды (Міхал).** "Міхал з поля спіхаў".
21. сб. **Багач (Нараджэнне Божае Маці).** Свята заканчэння ўборкі зерневых. Засідкі.
24. а. **Тадора.** "На Тадору ўсякае лета заканчваецца".
25. с. **Раўнадзенства. Дзень астранамічнай восені.** Усход - 7.00, захад - 19.00.
26. ч. **Стаўроўскія Дзяды.**
27. пт. **Звіжанне.** Свята закрывання зямлі на зіму. Гадзюкі збіраюцца ў кучу.
29. н. **Міхал.** "Калі на Міхала з поўначы вецер вее, то не май на надвор'е надзеі". **Сіцыян.** "Святы Сацыян да ляны пасцілаў".

нальны дзень. **Змітраўскія Дзяды. Асяніны.** "Святыя Дзяды, завём вас...".
4. п. **Казанская.** "Хто на Казанскую жаніхаецца, той не пакаецца".
8. пт. **Зміцер.** "Да Змітра дзеўка хітра". Канец надзеі выйсці замуж у гэтым годзе.
9. сб. **Тодар.** "На Тодара поўна камора".
10. н. **Параскі.** Апякунка жанчын і рукадзелья.
11. п. **Настуся.** Настуся стрыжэ авечкі. **Марцін.** Свята млынароў. Мядзведзь кладзецца ў бярогу.
12. а. **Артошка.** Пачатак прадзення.
14. с. **Кузьма-Дзям'ян.** Апякун земляробства, кавалёў і вяселья.
21. ч. **Міхайлаў дзень.** Абаронца ад грому. Мядзведзі ідуць у спячку.
22. пт. **Матрона.** "З Матроны становіцца зіма".
24. н. **Хвёдар Студзенец.** "Хвёдаравы вятры галоднымі ваўкамі скуголяць".
25. п. **Іван Міласцівы.** Дзень падарункаў. **Кацярыны.** "Кацярына забрала лета".
27. с. **Юстыніян. Піліп** - пярэдадзень Піліпаўскага посту (да 7 студзеня).
28. ч. **Піліпаўка** - перадкалядны пост.
29. пт. **Мацей.** "На Мацея зіма пацее".
30. сб. **Андрэй.** Дзівочае свята.

Кастрычнік

2. с. **Зосім.** Журавіны на Зосіма ўздымаюцца - мороз на Пакровы ўдарыць.
3. ч. **Астап (Астаф'я).** Прыкметы па ветру.
4. пт. **Пранцішак (Францішак).** "На Пранцішка зярнят шукае ў полі мышка".
8. а. **Сяргей. Жалезны тыдзень.**
9. с. **Іван Шаптун (Іван Кураед, Багаслоў).** Шапталіся свахі пра нявест.
14. п. **Пакровы (Трэцяя Прачыстая).** Вясельная пара. "Свята Пакрова, пакрый зямельку лісточкам, а галоўку - вяночкам". "Пакровы - зарыкалі каровы".
21. п. **Трыфан, Палагея.** "Трыфан кажух латае, Палагея рукавічкі вяжа". **Зміцер.** "Зміцер зямлю выцер, на груды пабіў, каб ніхто не хадзіў".
25. пт. **Марцін** - свята млынароў. Млынары частаваліся на каменным крузе гусяцінай.
28. п. **Сымон і Юда.** "Сымон з Юдаю працу ў полі канчаюць, хаты аглядаюць".
29. а. **Лонгін.** Збавіцель ад хвароб вачэй. **Параскева Пятніцкая.**
30. с. **Паклоны.** Адбівалі паклоны пакутніку Андрэю Крыцкаму.
31. ч. **Лука.** "Хто сее да Луці, не будзе мець ні хлеба, ні мукі". Дзень ікананістаў. **Юльян** - ахоўнік дзядей.

Снежань

1. н. **Адвент.** Чатырохтыднёвы пост.
4. с. **Увядзенне.** Водзяцца ваўкі. **Барбара.** "Барбара ноч урвала, а дзень надтачыла".
5. ч. **Пракоп.** "Прыйдзе Пракоп хмуры - раскапае гуры". **Савы.** "Барбара мосціць, Сава цвікі воістрыць, а Мікола прыбівае".
6. пт. **Матрыхваны.** Не пралі. **Мікола.**
7. сб. **Кацярыны.** "Забрала край лета".
9. п. **Юр'е Зімовае.** Юра мосціць. **Ганны.** "Ад Ганнаў да Каляд два тыдні і два дні".
13. пт. **Андрось, Андрэйкі.** Варажылі.
14. сб. **Навум.** "Навум наставіць на вум". Пачыналі вучыцца.
17. а. **Варвары.** "Мікола і Варвара ноч урвалі".
18. с. **Савы, Міколін бацька.** "Сава мосце, а Мікола гвоздзе".
19. ч. **Мікола Зімовы.** "Без Міколы не бывае ні зіма, ні лета". "Мікола марозам гвоздзіць".
22. н. **Ганны.** "Ганкі - сядайце на санкі". *Зімовае сонцастаянне* (і 21.12). Даўжыня дня 7.23, усход 9.26, захад 16.50.
24. а. **Посная куця.** Пачатак Каляд (да 6 ст.)
25. с. **Спірыдон Сонцаварот. Божае Нараджэнне (Каляды).** (Адзін з дзён Навагодзя ў мінулым).
26. ч. **Сцяпан.** "Кожны сабе пан".
31. а. **Марк.** "Марка да Варка - няхай будзе парка". **Багатая куця (Шчадрэц). Сільвестр.**

Лістапад

1. пт. **Усе святыя.** Памінальны дзень у католікаў.
2. сб. **Задушны дзень (Дзяды).** Памі-

Праводзіны вясны. "На Граннай нядзелі Русалкі сядзелі...". Ян Купальны. "Сонца грае".

25. а. ***Конскі Вялікдзень.** Свята коней. **Анапрэй.** "Хто на Нупрэя пасее грэч, той будзе бліны печ".
26. с. ***Градабой (Серада Русаль).** Засцерагаліся ад граду. Здабывалі агонь з ясеня. **Акуліна Грачышніца (Задзыхвост).**
27. ч. ***Наўская Тройца.** Памінанне. ***Абліваха.** Абліваліся вадою, каб пайшоў дождж.
28. пт. **Амос.** "Прышоў Амос - цягне ўгору авёс".
29. сб. **Пятрок.** "Да Пятра зязюльцы кукаваці". "Прышоў Пятрок - апаў лісток, прыйдзе Ілья - ападуць і два".
30. н. ***Русальчыны розыгры.** Засцерагаліся русалак. **Данат.** "Святы Данат коскі точыць, сянец косіць".

Ліпень

4. ч. ***Дзевятнік.** Перавод уніятаў у праваслаўе.
5. пт. ***Дзевятуха.** Свята ад наваліныцы. За тыдзень да Пятра садзілі рэпу на Смаленшчыне.
6. сб. **Купалле.** Свята Сонца і каханя.
7. н. **Іван Купала.** "Учора была Купала, а сёння Іван".
10. с. **Самсон Сенагнай. Сем братоў.** "На Самсона дождж - сем тыдняў то ж". "Сем братоў варожаць, колькі тыдняў пагоды".
11. ч. ***Дзесятнік.** "Дзесятнік гнаі

Дзень "зазубрвання" сярпоў, падрыхтоўкі да жніва. "Шыпілінка ў кузню ідзець сярпы зубіць".

Жнівень

1. ч. **Макрыны.** "Глядзі восень па Макрыні", "Калі ў дзень Макрыны дождж, то ўсё лета і восень будзе мокра, а калі суха, то восень сухая".
2. пт. **Ілля.** Свята дажджоў і навалініц. "Ілля нарабіў гніля", "Укінуў у ваду кусок ільду", "Да Іллі ўсё і пад кустом сохніць, после Іллі - і на кусту не сушыць".
4. н. **Мар'я (Магдалена).** "Магдалена - вады па калена".
6. а. **Спас. Барыс і Глеб (Барыс Палікоп).** "На Глеба і Барыса хлеба напарыся і за раллю бярыся", "Святы Барыс снапы зносіць, Святыя Ганны дамоў возіць".
7. с. **Ганны.** "Святыя Ганны бабкі стаўляюць". **Макар.** "Макар налье ў рукаў".
9. пт. **Палікоп.** Дзень жніва. **Панцеляй-мон.** Лекар ад хвароб галавы. "З Панцеляя капуста пачынае ў качан завівацца", "Хто з Панцеляя працуе, таму не пашанцуе".
11. н. **Лаўрын.** "На Лаўрына спяшай да млына".
12. п. **Сіла.** "Хто на Сілу жыта пасее, у таго на хлеб надзея".
13. а. **Спасаўскія запускі.** Пярэдадзень Спасаўскага посту.
14. с. **Макавей, Першы Спас, Мядовы Спас.** Свята маку і мёду. **Спасаўка.** Пост да 28 жніўня.

Апостальскі пост. Пост Успенскі.**3 гісторыі свят**

Як мы ўжо ведаем, хрысціянскі пост - гэта не толькі ўстрыманне чалавека пэўны час ад ежы або некаторых яе відаў, але ў першую чаргу ўтаймаванне сваіх прыродных інстынктаў, пераадоленне ў сабе рэальных сіл зла.

Шматдзённы хрысціянскі пост адзначаюць чатыры разы на год. Мы ўжо разгледзелі шматдзённы пост Калядны, які бывае перад Днём Божага Нараджэння, і шматдзённы Вялікі пост перад Пасхай.

У гэтым артыкуле пойдзе размова пра шматдзённы пост Апостальскі і шматдзённы пост Успенскі. Нагадаем пра гісторыю ўзнікнення свят.

Апостальскі пост, або пост у гонар Святых Апосталаў Пятра і Паўла. Чаму Пятроў пост яшчэ называецца Апостальскім?

Апостал - грэчаскае слова, у перакладзе на нашу мову азначае **палітык**. Цікава, што на самым пачатку слова **апостал** было тэрмінам, звязаным з мораваннем і з ваеннымі экспедыцыямі. Яно азначала адпраўленне флатыліі або арміі ў паход. Паступова ім пачалі называць любую марскую экспедыцыю, затым - групу людзей, накіраваных выканаць якую-небудзь справу, напрыклад, заснаваць калонію. Гэтым словам называлі і кіраўніка экспедыцыі.

Адзначым, што слова **апостал** з'яўляецца хрысціянскай інавацыяй. Гэта пацвярджаецца тым, што лацінскі тэрмін **apostolus** трансліруецца і не перакладаецца ні на якія мовы свету.

У Новым Запавеце словам **Апостал** называецца кожны з дванаццаці вучняў Ісуса Хрыста. Лік дванаццаць сімвалічны, ён мае на ўвазе дванаццаць кален Ізраілевых. У Евангеллі паводле Св. Матфея чытаем: *"Ісус жа сказаў ім: "Праўду кажу вам, што ў новым жыцці, калі Сын Чалавечы сядзе на прастоле славы Сваёй, вы, хто пайшоў за Мною, сядзеце таксама на дванаццаці тронах" (Мф. 19, 28), каб судзіць жывых і памёрлых."*

Лік 12 заўсёды заставаўся нязменным, часта Апосталаў проста называлі Дванаццаць, хоць імёны іх у Кнігах Евангелія падаюцца дакладна (Мф. 10, 1-4; Мк. 3, 13-19; Лк. 6, 12-16).

Апосталаў Ісус Хрыстос выбраў Сам для распаўсюджвання Свайго вучэння. Яны былі пастаяннымі спадарожнікамі і вучнямі Сына Божага, а пасля Яго смерці сталі на чале хрысціянскіх супольнасцяў - Цэркваў.

Самастойная дзейнасць Апосталаў пачалася ад дня са-

шэсця на іх Святога Духа і была спачатку сканцэнтравана ў Іерусаліме. Потым Апосталы пачалі распаўсюджваць хрысціянства і сярод язычнікаў. Звесткі пра дзейнасць Апосталаў да 64 г. знаходзяцца ў кнізе "Дзейняў Апостальскіх".

Вядома, што, акрамя дванаццаці Апосталаў, у Ісуса Хрыста было яшчэ семдзесят. Сярод іх, напрыклад: а) евангеліст Марк, епіскап Александрыйскі; б) евангеліст Лука; в) Матфей, выбраны на месца Іуды; г) Ананія, епіскап Дамаскі, які хрысціў Саўла - Паўла, і інш.

Нарэшце, Апосталамі ў Хрысціянскай Царкве называюцца яшчэ і некаторыя асобы, служэнне і выбранне якіх наблізілася да апостальскага служэння. Такімі, напрыклад, з'яўляюцца роўнаапостальная Марыя Магдаліна, роўнаапостальныя Канстанцін і яго маці Алена, роўнаапостальная Ніна - асветніца Грузіі, Св. Кірыл і Мяфодзій і інш.

Св. Апостал Пётр - адзін з праслаўленых вучняў Ісуса Хрыста, зрабіў вялікі ўклад у развіццё хрысціянства. Родам з Галілеі, рыбак па прафесіі, усёй душой аддаваўся місіянскай ідэі. Св. Пётр першым назваў Сына Божага Хрыстом, Сынам Бога Жывога (Мф. 16, 16). Гасподзь бачыў вялікую сілу веравання Пятра, яго дзейнасць, шчырую адданасць справе і аднойчы сказаў: *"Вось і Я кажу табе: "Ты - Пётр [камень], і на гэтым камені Я пабудую Царкву Маю, і брамы п'якельныя не адалеюць яе" (Мф. 16, 18).*

Пасля Уваскрэсення Сына Божага Пётр стаў адным з галоўных кіраўнікоў хрысціянскага грамадства і самаахвярна працаваў на ніве распаўсюджвання Слова Божага на прасторы ад Вавілона да Рыма. У Рыме пры імператары Нероне яго напаткала пакутніцкая смерць праз укрыванне ўніз галавой. Апостал Пётр быў першым епіскапам Рыма, ён перадаў кіраўніцтва ў хрысціянстве Рымскім Папам.

Св. Апостал Павел - найвялікшы прапаведнік хрысціянства сярод язычнікаў у I ст. Сын заможных іудзейскіх бацькоў, якія належалі да партыі фарысеяў. У юнацтве атрымаў добрую адукацыю. Першапачатковае імя яго было Саўл, ці Саул, відаць, у гонар першага ізраільскага цара. На першых парах не прызнаваў Ісуса Хрыста, падтрымліваў ганенні супраць хрысціянства. Але аднойчы па дарозе ў Дамаск у свядомасці Саўла адбыўся вялікі пералом. З ярага ганіцеля хрысціянства ён ператварыўся ў вялікага прапаведніка вучэння Хрыстовага. Пасля такога пераўвасаблення ён безупынна ажыццяў-

ляў прапаведніцкую дзейнасць на вялікай прасторы, ад п'ябінні Азіі да Рыма. Дзякуючы яго прапаведзям утварыліся хрысціянскія цэнтры на азіяцкай прасторы і па ўсім паўночным узбярэжжы Міжземнага мора. Самаахвярнае жыццё Апостала Паўла закончылася ў Рыме пры Нероне, дзе ён быў асуджаны на смерць праз адсячэнне галавы. Пакутніцкую смерць прыняў Апостал Павел адначасова з пакараннем Апостала Пятра.

Такім чынам, у гонар Святых Апосталаў Пятра і Паўла былі ўзаконены свята і пост. Пачатак посту залежыць ад свята Пасхі, па часе можа быць розным, то карацейшым, то больш працяглым. Першыя ўпамінанні пра гэты пост прыгадваюцца ў Апостальскіх пастановах.

Успенскі пост прысвячаецца Святой Багародзіцы. З гісторыі вядома, што пасля Узнясення Ісуса Хрыста на неба Прасвятая Дзева засталася пад апекай Св. Іаана. Увесь час малілася і пасціла. Дзень канчыны Ёй быў адкрыты Госпадам. К таму часу да Яе ў Іерусаліме сабраліся ўсе Апосталы, якія прапаведвалі Евангелле ў розных краінах свету. Не было толькі Апостала Фамы. І калі ён з'явіўся і хацеў развітацца з Ёю, паглядзець, як Яна пахавана, Цела не знайшлі: яно было ўзята на неба.

Свята Успення Багародзіцы бярэ пачатак са старажытных часоў хрысціянства. У IV ст. яно ўжо з'яўляецца паўсямясным, як гэта відаць са сведчанняў Грыгорыя Турскага і з успамінаў яго ва ўсіх найстаражытнейшых календарях. Усеагульнае святкаванне яго ўстаноўлена падчас праўлення імператара Маўрыкія ў 582 г.

Як бачым, апісаны дзве вялікія падзеі, у сувязі з якімі ўстаноўлены свята. Перад кожным святам вызначаны шматдзённы пост. У католікаў і праваслаўных час правядзення посту залежыць ад царкоўнага календара, якога прытрымліваецца Царква, - юліянскага ці грыгарыянскага.

Ісус Хрыстос усіх заклікае, каб пост ажыццяўляўся не для ўхвалення набожнасці людзьмі, а Богам. Больш таго, пост павінен быць радасным. Мы павінны быць цярплівымі адзін да аднаго, умець прабачаць, дараваць. Аб гэтым нас папярэджвае сам Гасподзь (Мф. 6, 16-18). І, галоўнае, пост абавязкова павінен спалучацца з добрымі справамі і малітвамі.

(Працяг будзе.)

Ксёндз-пробашч Менскага касцёла

Св. Сымона і Св. Алены
У. Завальнюк,

магістр тэалогіі, кандыдат гістарычных навук.

Віншаванні на адрас ТБМ**Паважаньня сябры!**

У светлы час Калядаў, напярэдадні Новага года хочам падзякаваць Вам за плённую супрацу (з надзеяй на далейшую супольнасць) і сардэчна жадаем здароўя, штодзённай радасці, дабрабыту, гармоніі ў душы, і, безумоўна, новых творчых здзяйсненняў.

Найшчыра,

ГА "Саюз беларускіх
пісьменнікаў".

Віншваем з Калядамі і Новым годам!

Лешэк Шэрэпка, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол
Рэспублікі Польшчы ў Рэспубліцы Беларусь.

Huvvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!
Віншваем з Калядамі і
Новым Годам!
Merry Christmas and
Happy New Year!

Suomi-Valko-Venäjän-Seura
Finland-Belarus Society
2013

Шаноўныя сябры!

Ад імя Управы і супрацоўнікаў Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына" сардэчна віншваем Вас з Калядамі і Новым годам!

Хай нават у самыя моцныя маразы Ваша сэрца саграюць усмешкі родных і сяброў, Хай у Вашай хаце будзе цёпла і ўтульна, а пад Вашымі стрэхамі назаўжды паселіцца птушка ічасця.

Жадаем Вам гармоніі з сабой і Сусветам, сіл, здароўя і мужнасці, каб быць беларусамі ў любым куточку свету. Шчаслівых Калядаў і Новага году!

Управа МГА "ЗБС
"Бацькаўшчына".

**Віншваем з Калядамі і Новым Годам!
Амбасада Фінлянды.****Шаноўныя сябры,
партнёры і калегі!**

Віншваем Вас з Божым Нараджэннем і Новым годам! Перадусім, шчыра дзякуем за плённае супрацоўніцтва.

Хочацца пажадаць новых дасягненняў на ніве грамадзянскай дзейнасці на карысць нашае Беларусі ды ўсяго бларускага грамадства.

Штогод нас - грамадска актыўных - становіцца ўсё больш.

Няхай гэтая традыцыя захаваецца і ў наступным годзе.

Цікавых падзеяў і добрых зменаў у 2013 годзе!

Выканаўчэ бюро Асамблеі няўрадавых дэмакратычных арганізацый Беларусі.

З Калядамі і Новым годам!

Вельмі ўзрадаваны, хай сабе і невялікай, але ж перамогай у справе на афармленні надпісаў на Беларускай чыгунцы.

Мы наслалі па пошце у адрас міністэрства зварот ад жыхароў вёскі Кіявец і з Масквы ад грамадзян РФ. Паспехаў Вам!

У. Сяргеєў.

Жыццё, як паходня

Прайшло ўжо дзевяць дзён, як у светлы дзень Мікалая Угодніка, раніцай 19 снежня перастала біцца вялікае і шчырае сэрца нашай любай і паважанай сяброўкі Ірыны (Іраіды - па-царкоўнаму) Васільеўны Кісялёвай.

Памерла яна - нібы занула. Ці ж гэта не прызнанне яе заслуг не толькі перад людзьмі, а і перад Богам?

Ірына Васільеўна Кісялёва была з той кагорты людзей, што адразу пранікліся праблемай, якая прыйшла ў Беларусь з нагоды Чарнобыльскай навалы. У гэтай на выгляд кволай жанчыне было столькі сілы, столькі жадання данесці ўсяму свету праўдзівую інфармацыю пра Чарнобыльскую катастрофу, што здзіўляла часам яе напорыстасць і цвёрдасць. Яна кіравалася тэзай: калі не я, то хто ж? Асноўная тэма яе журналісцкай працы - гэта дзеці, якіх напаткала чарнобыльская бяда. Ірына рабіла канкрэтную

справу: пісала ў розныя інстанцыі лісты аб шкодзе выкарыстання ў дзіцячых установах касцяных булёнаў, аб атручальных выкідах у паветра цэнтра горада Менска труб завода імя Кірава і інш.

І як мы радаваліся разам з Ірынай (а як ганарыліся ёю!), калі былі адменены тыя булёны і перасталі дымець трубы!

Не пералічыць спраў, якія Ірына Васільеўна рабіла дзеля сваёй Бацькаўшчыны. Звыш дваццаці гадоў яна жыла справай клуба "Спадчына", была побач з А. Бельм. Таму за чатыры дні да сваёй смерці са смуткам гаварыла аб заўчасным адыходзе ў іншы свет А. Белага і цікавілася працай клуба на сучасным этапе.

Я стаяла ля труны і ўспамінала, як больш за сорак гадоў таму я сустрэлася з маладой і вельмі прыгожай жанчынай, як за кароткі час зразумела, што мне пашчасціла стаць сяброўкай разумнай,

добрай і актыўнай асобы. Ірына стала факелам, які асвятляў мой жыццёвы шлях, і я шчыра прызнаюся, што вельмі многія яе ўчынкі, яе погляды, яе перакананні сталі для мяне прыкладам. Ірына Васільеўна была цікавым і патрэбным чалавекам не толькі для сваіх аднагодкаў, але, што вельмі здзіўляла, становілася дарадцам і сябрам значна маладзейшых людзей.

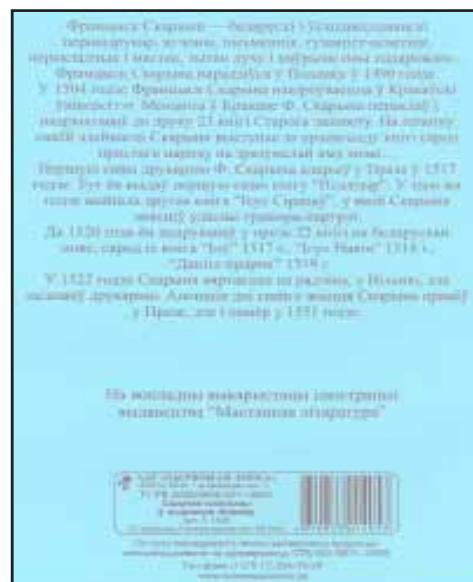
І ў труне Ірына ляжала прыгожай, са спакойным тварам чалавека, які не імкнуўся рознымі сродкамі прадоўжыць сваё існаванне на гэтай зямлі: яна прыняла набліжэнне канца як ісцінная хрысціянка.

Няхай яе душа аберагае ўсіх і ўсё, што яна так любіла!

*Ала Саскавец,
пісьменніца, сябра
клуба "Спадчына"*

P.S. За дзейнасць сваю заслугоўвае пашаны не толькі з боку сяброў клуба.

Нацыянальныя сшыткі

ААТ "Чырвоная зорка" выпускае школьныя сшыткі, аформленыя ў нацыянальным стылі. Для афармлення выкарыстоўваюцца ілюстрацыі выдавецтва "Мастацкая літаратура". Аформлены сшыткі на 100 адсоткаў па-беларуску.

Наш кар.

У МУС з мовай усё добра

МІНІСТЭРСТВА
ЎНУТРАНІХ СПРАЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

вул. Гародскі вал, 4, 220030, г. Мінск
тэл/факс (017) 218 79 62, 203 99 18
эл.пошта: dumvd@mail.gov.by

МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

ул. Городской вал, 4, 220030, г. Минск
тел/факс (017) 218 79 62, 203 99 18
эл.почта: dumvd@mail.gov.by

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаву А.А.

вул. Румянцава, 13,
220034, г. Мінск

Паважаны Алег Анатольевіч!

Міністэрствам унутраных спраў Рэспублікі Беларусь Ваша прапанова аб неабходнасці арганізацыі курсаў беларускай мовы для супрацоўнікаў органаў унутраных спраў разгледжана.

Паведамляем, што Міністэрствам унутраных спраў Рэспублікі Беларусь праводзіцца шэраг мерапрыемстваў па пашырэнні выкарыстання беларускай мовы супрацоўнікамі ў сваёй дзейнасці. Ва ўстановах адукацыі МУС курсанты вывучаюць дысцыпліну "Беларуская мова (прафесійная лексіка)", прымаюць удзел у віктарынах, літаратурных конкурсах і тэматычных вечарынах, прысвечаных творчасці беларускіх пісьменнікаў. Таксама для курсантаў і супрацоўнікаў органаў унутраных спраў арганізаваны факультатывыя заняткі па вывучэнні беларускай мовы, якія праводзяцца выкладчыкамі кафедры беларускай і замежных моў Акадэміі МУС і Магілёўскага вышэйшага каледжа МУС.

Кіраўніцтва тэрытарыяльных органаў унутраных спраў пастаянна праводзіць сустрэчы супрацоўнікаў з народнымі пісьменнікамі, артыстамі Беларусі, выкладчыкамі беларускай мовы і літаратуры вышэйшых навучальных устаноў, супрацоўнікамі Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі. Каб пазбегнуць непарозуменняў, выкліканых асаблівасцямі выкарыстання беларускай мовы пры выкананні службовых абавязкаў, для супрацоўнікаў спецыяльна падрыхтаваны і выдадзены вучэбна-метадычны дапаможнік "Беларуская мова (прафесійная лексіка)".

Такім чынам, з улікам вышэйзгаданага, неабходна адзначыць, што ў МУС Рэспублікі Беларусь свораны ўсе неабходныя ўмовы для павышэння ўзроўню валодання і выкарыстання супрацоўнікамі органаў унутраных спраў беларускай мовы ў службовай дзейнасці.

Намеснік Міністра

А.А. Куралец.

Смачнае і беларускае ад "Слодыча"

Менская фабрыка "Слодыч" адгукнулася на прапановы ТБМ і пачала выпуск цудоўнага печыва пад прыгожай назвай "Да падвячорка". Афармленне пачка беларускае.

Наш кар.

Каляды ў вялікім горадзе

"Усе нашы традыцыі прывязаны да вясковага асяроддзя, а вось як святкаваць Каляды ў вялікім горадзе ніхто не задумваўся. Мы прапануем свой варыянт", - заяўляе Алег Хаменка, які ў 2013 годзе аднаўляе свой праект "Калядныя сустрэчы". Вялікі канцэрт з гэтай нагоды адбудзецца 7 студзеня ў клубе Loft. Сам Алег прадставіць разам з музыкамі праграму "Кола грукатала" ў клубным фармаце. Святочную атмасферу пакліканы стварыць гурты Dzivasil і Guda.

"Калядныя сустрэчы" Алег Хаменка з паплекнікамі пачаў праводзіць яшчэ ў 1997 годзе. "Намі прыдумваўся такі фармат - нешта сярдэня між фэстам і сяброўскай вечарынай, на якую мы запрашалі, як рок-, так і поп-зорак", - распавядае музыкант. Такія канцэрты праводзіліся на розных буйных пляцоўках - у палацы культуры, Тэатры эстрады, Купалаўскім тэатры, аднак сёлета Алег вырашыў зладзіць свае "Калядныя сустрэчы" у клубным фармаце. І вось чаму.

"Важна не толькі царкоўнае святкаванне, важна, каб святка Раства адзначалася яшчэ і грамадскім чынам. Нашы традыцыі прывязаны да вясковага асяроддзя, а вось як святкаваць Каляды ў вялікім горадзе ніхто не задумваўся. Мы хочам увесці такую традыцыю, каб кожны гарадскі жыхар ведаў, як можна калядаваць, якія песні спяваць, якія стравы спажываць", - распавядае музыкант. 7 студзеня ў клубе Loft ён разам з калегамі прадставіць адзін з галоўных беларускіх альбомаў 2012 году "Кола грукатала". У канцэрце таксама возьме ўдзел гурт Dzivasil, які працуе ў стылістыцы этна-эмібент. Разам з глядачамі будуць калядаваць удзельніцы ўнікальнага беларускага гурта Guda. Акрамя спеваў, конкурсаў і сюрпрызаў гледачоў чакае адмысловае меню, кожны зможа замовіць традыцыйныя беларускія калядныя стравы.

Інфармацыя для анонса:

7 студзеня (панядзелак). 19.00. Loft cafe (вул. П. Броўкі, 22).

"Калядныя сустрэчы з Алегам Хаменкам і сябрамі": спевы, гульні, конкурсы, сюрпрызы, каляднае меню. Адмысловы госьць: Dzivasil. Кошт квіткі - 80 000 руб. (уваход), 100 000 руб. (столік).

Квіткі на ўваход можна набыць у касах КВІТКІ ВУ і замовіць он-лайн <http://www.kvitki.by/by> Замовіць столік можна загадаў па тэл. +375 29 38 000 10 (аплата століка на ўваходзе!)

Тэл. для давадак : + 375 29 6872093.

Леанід Лыч

Ён родам з Сіняўкі:

**нацыянальныя прыярытэты ў асабістым жыцці і навуковай дзейнасці
Васіля Тоўстага (Талстога)**

12 студзеня 1928 года ў багатым на гістарычныя падзеі мястэчку Сіняўка, што на Ключчыне, у звычайнай сялянскай сям'і з'явіўся на свет хлопчык, якому далі тыповае для тых мясцін імя Вася. Тады Сіняўка знаходзілася ў складзе Другой Рэчы Паспалітай, была цэнтрам гміны Наваградскага павету. Як надышоў час вучыцца, Вася паступіў у мясцовую польскую школу, бо беларускіх тады не існавала. Такім школам рэдка калі ў нас шанцавала. Сёння ёсць дастаткова падстаў меркаваць пра іх канчатковае знікненне ўжо ў агляднай перспектыве, калі дзяржава карэным чынам не зменіць сваю палітыку ў сферы адукацыі. І ўсё ж Васю, як і яго аднагодкам, давялося ў міжваенны перыяд два гады павучыцца ў беларускамоўнай школе. Такую радасную магчымасць дало далучэнне ў верасні 1939 года "ўсходніх краёў" Польшчы да савецкай Беларусі. Праўда, у будучым, калі ўжо Вася стане прафесійным гісторыкам, атрыманая ім веды ў польскай школе па гісторыі і культуры Польшчы, не было валоаданне польскай мовай адыграюць надзвычайную ролю для яго навуковай дзейнасці.

Давялося два гады павучыцца і ў цяжкіх умовах фашысцкай акупацыі. Нягледзячы на моцны супраціў крайняй нацыяналістычных польскіх сіл, навучанне ў Сіняўскай школе вялося на беларускай мове, чаму ў вырашальнай ступені паспрыяла і сама палітыка акупацыйных уладаў у сферы адукацыі. Васем ніколі не забываліся ўчыненыя фашыстамі лютыя здзекі з нічым невінаватага мясцовага цывільнага насельніцтва, асабліва з яўрэяў. Праведзеныя ў чэрвені 1942 года масавыя акцыі пазбавілі жыцця каля 700 чалавек.

Пасля атрымання сярэдняй адукацыі Вася безмыслкова з'арыентаваў сябе на вучобу ў Менскі дзяржаўны педагогічны інстытут імя Максіма Горкага, бо, як я пераканаўся ад сталых кантактаў з гэтым чалавекам, ён спаўна валодаў усім наборам якасцяў, неабходных для плённай працы настаўніка. На гэты жаданы і адначасова адказны шлях Васіль Тоўсты стаў у 1954 годзе. Але не надоўга, бо маладога педагога вабіла да сябе гістарычная навука, зацікаўленасць да якой добра выявілася ўжо ў гады вучобы ў педінстытуце. Гэтай мары неўзабаве пашчасціла спраўдзіцца: з 1960 года ён ужо паступіў з адрывам ад вытворчасці на вучобу ў аспірантуру Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР. У тым годзе сюды набралі ажно восем чалавек, палова з якіх пазней стала дактарамі навук. Тэма кандыдацкай дысертацыі В. Тоўстага мела назву "Сотрудничество Белорусской ССР и Польской Народной Республики (1944-1963 гг.)". Як вынікае з назвы навуковага даследавання, выконвалася яно ў рускай мове, хаця датычыла Беларусі і Польшчы. Выбар мовы быў зроблены зусім не яе аўтарам. Проста ў пасляваенныя гады невядома па чый ініцыятыўе трывала ўсталявалася ні чым не апраўданая

практыка пісаць кандыдацкія і доктарскія дысертацыі толькі на рускай мове. Ніколі не сумняваюся, што каб такой супярэчнай беларускаму нацыянальнаму інтарэсу практыкі не існавала, В. Тоўсты пісаў бы сваю навуковую працу на роднай мове і не меў бы патрэбы так часта выдумваць прычыны для адказу на пытанні шматлікіх польскіх калег, чаму карыстаецца не беларускай, а рускай мовай. Такі факт расцэньваўся імі, як грубае парушэнне нацыянальных правоў беларускага народа. В. Тоўстага яны не абвінавачвалі, бо лічылі, як і многіх яго калег, за ахвяру самай справядлівай, як у той час лічылася, ленінскай нацыянальнай палітыкі КПСС.

Калі ў снежні 1962 года я амаль ужо ў 34-гадовым узросце ўліўся ў калектыв Інстытута АН БССР, але толькі ў якасці яго старшага лабаранта, В. Тоўсты ў той час быў у сапраўдным zenіце сваёй аспіранцкай славы. Яшчэ і да сёння добра запамяталіся абмеркаванні на Сектары камуністычнага будаўніцтва (такое найменне было выклікана ўступленнем СССР, як тады скрозь сцвярджалася, у паласу разгортвання будаўніцтва камунізму) паасобных раздзелаў дысертацыі В. Тоўстага. Запамяталіся не яго абгрунтаванні, пераканаўчыя адказы на крытычныя заўвагі рэцэнзентаў, а тое, што рабіліся яны па-беларуску, хаця дысертацыя была напісаная на рускай мове, на ёй прамаўлялі ўсе выступоўцы, вялося само паседжанне Сектара. Такое мяне проста ашаламіла. Я да паступлення ў Інстытут працаваў у адной з менскіх беларускамоўных школ-інтэрнатаў, выкладаў на беларускай мове (хутчэй за ўсё на сумна-вядомай трасянеццы) гісторыю, геаграфію, а па-за ўрокамі, як і ўсе настаўнікі школы, карыстаўся і з дзецьмі, і з калегамі па працы толькі рускай мовай, а тут на табе ў такой высокааўтарытэтай установе, як акадэмічны інстытут, яго аспірант, як ні ў чым не бывала пакойнічка вядзе дыялог па-беларуску, нікога не здзіўляючы з прысутных, мо апроч толькі мяне. З цягам часу і я прызвычаўся да такой моўнай сітуацыі, асабліва не задумваўся над тым, наколькі яна да месца.

Мінаў месяц за месяцам, а дыстанцыя паміж мною і В. Тоўстым ніколі не скарачалася. У маім уяўленні ён ужо быў амаль што прафесійным гісторыкам-навукоўцам, а я займаўся выпіскамі з архіўных крыніц матэрыялаў, патрэбных для супрацоўнікаў Сектара. Суцяшала толькі завочнае навучанне ў аспірантуры і тое, што па рэкамендацыі навуковага кіраўніка, кандыдата гістарычных навук, вельмі паважанага мною Чалавека Івана Ягравіча Марчанкі абраў тэму для сваёй будучай кандыдацкай дысертацыі. Прысвяча-

лася яна гісторыі чыгуначнага транспарту БССР у перыяд сямігодкі (1959-1965 гг.).

Пасада старшага лабаранта ніколі не стрымлівала майго жадання наведваць рознага роду мерапрыемствы, што ладзіліся не толькі нашым Інстытутам, але і Акадэміяй навук БССР у цэлым. А яны пра-ведваў мерапрыемства, у ім правіла, выклікалі ў мяне (усяго-толькі пасіўнага наведвальніка) вялікую зацікаўленасць. Рабілася ж усё гэта ў пабляжлівых гады "хрушчоўскай адлігі", калі трохі парасплошчваліся вочы ў людзей на далёка не дэмакратычную савецкую рэчаіснасць. Неяк усё так здаралася, якое б я не наведваў мерапрыемства, у ім абавязкова ўдзельнічаў і В. Тоўсты. Здаралася і такое, што здэсцяці-пятнаціці выступоўцаў, прычым занятых у сферы грамадскіх навук, толькі ён адзін прамаўляў на беларускай мове. Не выключваю, што на тых мерапрыемствах В. Тоўсты іншым разам заўважаў і маю прысутнасць, што, аднак, не паслужыла падставай да ўсталявання паміж намі цесных сяброўскіх дачыненняў. Відаць, тут адмоўную ролю адыграў факт, што пры запаяўненні ўсіх неабходных для працаўладкавання ў Інстытут дакументаў, я не ўтойваў сваёй кароткатэрміновай службы ў органах Міністэрства ўнутраных спраў СССР. Іх антыдэмакратычнай у гады сталінізму дзейнасцю былі не задаволеныя вельмі многія, не выключваючы і гісторыкаў. Вынесена на калідор канцылярыстамі Інстытута звестка пра Лыча як сталінскага чэкіста пэўны час перашкаджала майму збліжэнню з калегамі па працы. Такой адчуванасцю я быў вельмі не задаволены. Таму мяне моцна здзівіла запрашэнне В. Тоўстага прыйсці на застолле, зладжанае з нагоды паспяховай абароны ім кандыдацкай дысертацыі. Запрашэнне прыняў з вялікім задавальненнем і ад таго застолля вынес ямаля чаго такога, над чым нельга было не задумацца. Гэта найперш беларускамоўны выступленні многіх сяброў В. Тоўстага. Наколькі памятаю, менавіта пасля таго застолля мы пры сустрэчы пачалі падаваць адзін аднаму рукі і хоць на некалькі хвілін затрымліваліся для размоў на самыя розныя тэмы, не чапляючы, аднак, нацыянальнага пытання. Размова вяліся на дзюво мовах: беларускай (ён) і рускай (я). Можна гэта крышку і перашкаджала ўсталяванню цеснага, шчырага сяброўства паміж намі, але галоўная прычына палягала ў тым, што я, будучы ўсяго толькі старшым лабарантам, свядома не дазваляў сабе ўшчыльную наблізіцца да асобы са ступенню кандыдата навук.

Лёд прыкметна скрапуўся, калі я за паўгода здаў усе тры кандыдацкія мініму-

мы. Не толькі В. Тоўсты, але і ўсе астатнія супрацоўнікі Сектара палічылі, што ў свае амаль 34 гады я пагадзіўся на самую нізкую пасаду ў калектыве старшага лабаранта не з-за якіх-небудзь праблем разумовага развіцця, а па зусім іншых прычынах. Неўзабаве ў перыяд дачыненняў друку пачалі з'яўляцца першыя ў маім жыцці артыкулы. Такое заўсёды ставілі ў заслугу навукоўцам. Няблага атрымлівалася ў мяне з рэцэнзаваннем прызначаных для абмеркавання на Сектары навуковых прац. Аднойчы давялося чытаць і напісаную В. Тоўстым. Пры абмеркаванні на Сектары я не зрабіў амаль ніякіх крытычных заўваг, затое, застаўшыся адзін на адзін з аўтарам, выказаў іх у поўным аб'ёме, за што атрымаў словы падзякі. З усіх членаў Сектара В. Тоўсты працягнуў самую вялікую актыўнасць па пераводзе мяне з пасады старшага лабаранта ў малодшыя навуковыя супрацоўнікі. Адбылося такое здэсцяці ў другой палове лета 1963 года. Ад вялікай радасці быў аж на сёмым небе, прычым не таму, што трохі прыбавілася ў зарплату, а таму, што ад гэтага часу мог з поўным правам называць сябе такім дарэгім, прэстыжным для мяне не толькі тады, але і сёння словам "навуковец".

Абароненую кандыдацкую дысертацыю В. Тоўсты інтэнсіўна рыхтаваў да друку, папаўняючы яе многімі новымі матэрыяламі. У выхадзе яе ў свет, акрамя самога аўтара, былі зацікаўлены і Інстытут, і акадэмічнае выдавецтва "Навука і тэхніка". Беларусь жа рыхтавалася ўрачыста адзначыць 20-годдзе вызвалення ад нямецкай акупацыі, а праз год разам з усёй краінай - дваццацігоддзе з дня перамогі над гітлераўскай Германіяй. У сувязі з такімі юбілеямі ў рэспубліцы, акрамя святочных мерапрыемстваў, праводзіліся і навуковыя канферэнцыі, прысвечаныя паказу ратнага і працоўнага вычыну беларускага народа. Не забываліся і пра паказ яго супрацоўніцтва з іншымі народамі і, само сабой зразумела, - з польскім. Тут у В. Тоўстага было шырокае поле дзейнасці. І ён яго максімальна выкарыстоўваў сваімі частымі і заўжды цікавымі, змястоўнымі выступленнямі на міжнародных навуковых канферэнцыях, што паспрыяла яго збліжэнню з многімі польскімі калегамі. Важную ролю адыграла і дасканалае валоаданне В. Тоўстым польскай мовай. Словам, у свае трыццаць пяць гадоў ён ужо здабыў сабе даволі шырокую вядомасць у навуковых колах і Беларускай ССР, і Польскай Народнай Рэспублікі. У такім узросце мала каму з навукоўцаў дасгальна падобнае. Да аўтарытэту В. Тоўстага шмат дадаў выхад у свет у 1966 годзе кнігі "Братское сотрудничество белорусского и

польского народов. 1944-1964 гг." Рэцэнзіі на яе былі самыя станоўчыя як у беларускім, так і польскім друку. Я быў моцна ўзрадаваным, што такую кнігу з сяброўскім аўтографам падаваў яе аўтар і мне.

І ўвогуле з сярэдзіны 1960-х гадоў нашыя ўзаемадачыненні набылі шчыры, сяброўскі характар. Пад гэты час ён паспеў пазнаёміць мяне з многімі сваімі надзейнымі сябрамі: Генадзем Кісялёвым, Арсенем Лісам, Львом Мірачыцкім, Міколам Прашковічам і інш. Дарэчы, беларускамоўнымі, цвёрдай нацыянальнай арыентацыі, чаго я ніяк не мог не заўважыць, над чым не мог не задумацца. Але якой-небудзь выразнай думкі і самому зрабіць хоць невялічкі крок у бок беларускай мовы ў мяне, як моцна зрусіфікаванай асобы, не зараджалася. І па сёння здзіўляюся, як толькі беларускамоўны В. Тоўсты трываў каля сябе такога адарванага ад родных каранёў чалавека. Зразумела, падобнае веча не магло доўжыцца. Пакласці яму канец мой сябра наважыўся ў адзін з вясновых дзён 1965 года. За 10-15 хвілін да сканчэння працоўнага дня ён наблізіўся да мяне і напаяўголаса прамовіў: "Лёня, у мяне ёсць пільная нагода хаця б на гадзіну застацца з табой пасля працы."

Кіўком галавы я даў згоду, і неўзабаве мы ўсчалі гаворку, якая, чаго ніяк не мог прадбачыць, з гадамі цалкам, крута змяніла маё стаўленне да беларускасці. Даслоўна ўзнавіць змест той лёсавызначальнай для мяне гаворкі сёння з-за працягласці часу практычна не магчыма, але ў асноўным мы вялі яе ў такім рэчышчы.

- Я рады, Лёня, - пачаў першым мой калега, - што ты з поспехам працуеш над дысертацыяй.

- У мяне, - кажу, - трохі іншае стаўленне да гэтага. Кіраўнік Іван Марчанка ўсяляк стрымлівае мой рух наперад, тлумачыць, што ў практыцы Інстытута яшчэ не мелася выхадзіць на абарону. Прапаноўвае дачакацца канца 1965 года і каб ужо пасля гэтага асвятліць гісторыю развіцця чыгуначнага транспарту БССР за ўвесь перыяд сямігодкі (1959-1965 гг.).

- Не выключваю, што тут ты яго не пераканаш, бо ён, хаця і былы франтавік, вельмі ўжо асцярожны, нерашучы чалавек. На сабе такое не раз зведаў. Я ніколі не сумняваюся, што вось-вось станеш дыпланаваным навукоўцам, але каб цалкам адпавядаць такому высокаму статусу, трэба не толькі ведаць, але і паўсюдна карыстацца роднай мовай народа, гісторыю якога ты пішаш і тым больш, калі сам да яго належыш. Без такога ўзвжанага падыходу да моўнага пытання ты ніколі па-сапраўднаму не адчужы сабе белару-

сам, не станеш асобай са здаровай, трывалай нацыянальнай самасвядомасцю, а ў горшым выпадку "праславіцца" нацыянальным нігілістам з дыпломам кандыдата гістарычных навук у кішэні.

Ад пачутага, у мяне ажно галава хадыром пайшла. Як толькі мог пераконваў Васю ў непрамысланасці, нерэальнасці такога нялёгкага шляху для мяне. Беларускай жа мовы я свядома пачаў цурацца з 1945 года (год паступлення на вучобу ў Менскі статыстычны тэхнікум), калі ад выкладчыцы рускай мовы (прысланай з Масквы) пачуў, што толькі праз апошнюю можна стаць высокаадукаваным чалавекам, аваюдаць усімі найважнейшымі дасягненнямі чалавецтва ў галіне навукі, тэхнікі і культуры. Пачуўшы такое, гарачым жалезам пачаў выпякаць беларускія словы і выразы са сваёй лексіцы падчас вучобы яшчэ ў тэхнікуме, затым у Афіцэрскай школе МУС СССР (Менск, Ашхабад), служыў ў адміністрацыйных органах гэтага міністэрства, працы ў навучальных установах Башкірыі. Пусціць пад нож усе гэтыя такія вялікія высілкіма набытыя веды па рускай мове і на 37-м годзе жыцця пачаць вяртацца да практычна цалкам выключанай з майго ўжытку беларускай мовы, палічыў, што няма ніякага сэнсу.

Пра ўсё гэта не раз даводзіў Васі, а ён упарта настойваў на сваім. Час-ад-часу дарыў кнігі беларускіх пісьменнікаў і навукоўцаў-філолагаў, у тым ліку і слоўнікі. Быў вельмі ўдзячны за атрыманую ад яго кнігу Фёдара Янкоўскага "Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы" (Мн., 1962) з такім аўтографам: "Уп'лятай, як мага больш у сваіх прамовах" (7.IV.67).

Сур'ёзныя намеры на неабходнасць вяртання да беларускай мовы рабілі мне і сябры-аднадумцы Васі журналіст Леў Мірачыцкі, аспірант Міхаіл Біч (маладзей за мяне на сем гадоў). Не раз здаралася, што за абедзеным сталом доўзілася ці то выпадкова, ці то назарком сядзець побач з зацятым беларускамоўцам, таксама аспірантам, Міхасём Чарняўскім. Замест таго, каб гаварыць пра самавядома якасці стравы, нас займала толькі моўнае пытанне. Пачаў заўважаць, што яно і мяне пачынала ўсё больш цікавіць. Не-не дый устаўлю некалькі беларускіх слоў у час размовы з Васем. І здзівіла, і абрадавала, што аднойчы яшчэ да абароны мною кандыдацкай дысертацыі, ён запрасіў мяне разам з жонкай Ефрасінняй (працавала інспектарам Дашкольнага аддзела Міністэрства народнай адукацыі БССР) да сябе ў госці. З радасцю згадзіўся. Па-сапраўднаму ўрадзіла, што не толькі Вася, але і яго жонка, доктарка па прафесіі, дзеці размаўляюць па-беларуску. На гэта не магла не звярнуць увагу і мая жонка, руская па нацыянальнасці (ураджэнка Сібіры). Як педагог, яна вельмі вітала такое стаўленне да беларускай мовы ў сям'і Тоўстых. Ну і на мяне гэта зрабіла адбітак, зразумела, пазітыўны.

(Заканч. у наст. нумары.)

Калядкі ад Яўгена Петрашэвіча

Батлеемская зорка

Словы і музыка Я.Петрашэвіча

Умерана $\text{♩} = 70$

Голас: Па-то-го-сла-зо-рка
 Ка-ля-да, Ка-ля-да, Ка-ля-да, Ка-ля-да

Батлеемска зорка
Засвяціла ярка.

Дзись Божая матка
Радзіла дзіцятка.

Прыпеў:

Волхвы трох сталіцаў
Прышлі пакланіцца.

Прыпеў: Каляда, Каляда,
Каляда, Каляда.

Прыпеў:

Лажыла дзіцятка
У яслі да ягнятка.

Ярка, засвяціла,
Свет узвесяліла.

Прыпеў:

Дзіця невялічка,
Роўна з рукавічку.

Прыпеў:

Прынеслі па дару
Малому ўладару.

Прыпеў: Каляда, Каляда,
Каляда, Каляда.

Хадзі, бабка, каля печкі

Словы і музыка народныя

Стрыманна, жартуліна $\text{♩} = 90$

Голас: Ха-дзі, ба-ба, ка-ля-печ-кі, Гэй, Ка-ля-да
 да! Па-шу-кай нам па-печ-кі, Гэй, Ка-ля-да! да!
 Адрэж сала, не скупіся. Гэй, Каляда.
 Каб ячмень твой урадзіўся. Гэй, Каляда.
 І пшанічка ўрадзілася. Гэй, Каляда.
 І скацінка вадзілася. Гэй, Каляда.
 Будзьце шчодры і багаты. Гэй, Каляда.
 З калядой ідзем да хаты. Гэй, Каляда.

Хадзі, бабка, каля печкі. Гэй, Каляда.

Пашукай нам перапечкі. Гэй, Каляда.

Ваша ласка, ваша воля. Гэй, Каляда.

Падарыце нам што кольвек. Гэй, Каляда.

Дай цукерак на талерцы. Гэй, Каляда.

Звесяліце нашы сэрцы. Гэй, Каляда.

Адрэж сала, не скупіся. Гэй, Каляда.

Каб ячмень твой урадзіўся. Гэй, Каляда.

І пшанічка ўрадзілася. Гэй, Каляда.

І скацінка вадзілася. Гэй, Каляда.

Будзьце шчодры і багаты. Гэй, Каляда.

З калядой ідзем да хаты. Гэй, Каляда.

Жыла-была яліначка

музыка Л.Безман

Умерана, святочна $\text{♩} = 65$

Голас: Жы-ла-бы-ла я-лі-на-чка, у хво-йніч-ку ра-сла. Зі-мой і по-там
 стро-йна-я, за-лё-на-я бы-ла. Зі-мой і по-там стро-йна-я, за-лё-на-я бы-ла. Ма-й сла.

Дзед Мароз

Словы і музыка Я.Петрашэвіча

Умерана, святочна $\text{♩} = 92$

Голас: Дзед Ма-роз, дзед Ма-роз з ле-су ё-ла-чку пры-нёс. Ё-ла-чка кра-су-ня,
 на-ша пры-га-жу-ня. Дзед Ма-роз, дзед Ма-роз з ле-су ё-ла-чку пры-нёс.
 Ё-ла-чка кра-су-ня, на-ша пры-га-жу-ня.

Дзед Мароз,
Дзед Мароз.
З лесу ёлачку прынёс.
Ёлка красуня,
Наша прыгажуня. } 2 разы

Дзед Мароз,
Дзед Мароз.
Што на Новы год прынёс?
Ўсім падарункі,
Смачныя ласункі. } 2 разы

Дзед Мароз,
Дзед Мароз.
У цябе чырвоны нос.
Нос на марозе
Крышку прымарозіў. } 2 разы

Ёлачка, ёлка

Словы і музыка Я.Петрашэвіча

Тэмп палка $\text{♩} = 120$

Голас: Ё-ла-чка, ё-ла-чка, за-лё-на і-го-лка.
 Ё-ла-чка, ё-ла-чка, за-лё-на і-го-лка. Дзед Ма-роз, дзед Ма-роз
 з ле-су ё-ла-чку пры-нёс. Дзед Ма-роз, дзед Ма-роз з ле-су ё-ла-чку пры-нёс.

Ёлачка, ёлка,
Зялёна іголка.
Ёлачка, ёлка,
Зялёна іголка.

Весела грайце,
Песні спявайце.
Весела грайце,
Песні спявайце.

Радасна дзецям
У цэлым свеце.
Радасна дзецям
У цэлым свеце.

Прыпеў:
ДзедМароз,
Дзед Мароз
З лесу ёлачку прынёс. } 2 р.

Прыпеў:
ДзедМароз,
Дзед Мароз
З лесу ёлачку прынёс. } 2 р.

Прыпеў:
ДзедМароз,
Дзед Мароз
З лесу ёлачку прынёс. } 2 р.

Жыла-была яліначка,
У хвойнічку расла.
Зімой і летам стройная,
Зялёная была.

Пужлівы зайка шэранькі
Вакол яе скакаў.
Падчас і воўк, сярдзіты воўк
Трусцою прабягаў.

І вось яна прывабная
У госцейкі прыйшла.
І шмат пацехі-радасці
Для дзетак прынясла.

Мяцеліца ёй песеньку
Спявала баю, бай.
Мароз сніжком ахутываў -
Глядзі, не замярзай.

Імчацца лёгка саначкі,
А ў санках мужычок
Вязе для нас яліначку,
Паклаўшы на бачок.

(Пераклад на беларускую
мову
Яўгена Петрашэвіча.)

У калядны вечар у ТБК

Вам - пакорным рабам -
не вясны,
Руки накрыве злажыўшы
чакаці,
А над гоман паўночнай зімы
Яму ў полі сабе будаваці.

Янка Купала.

У калядны вечар 29 снежня сябры Таварыства беларускай культуры ў Літве сабраліся, каб правесці апошняю імпрэзу ў гэтым годзе. Распачаў яе сябра рады ТБК Валеры Радзюкевіч, які і быў у гэты раз вядоўцам.

Першым выступіў актыўны сябра Таварыства, рэдактар беларускай праграмы на літоўскім радыё Андрэў Старавойтаў, які распавёў пра святаго Яўстафія, аднаго з трох віленскіх пакутнікаў, парэшткі якіх знаходзяцца ў Святадухамым праваслаўным манастыры Вільні. Яго выступ складалася з дзвюх частак. У першай Андрэў распавёў пра афіцыйную гісторыю святаго Яўстафія, а ў другой - падзяліўся сваімі думкамі адносна самага культу парэшткаў трох пакутнікаў у манастыры. Афіцыйная гісторыя сцвярджае, што святы Яўстафій быў закатаваны пры літоўскім князе Альгердзе за праваслаўную веру. І так сталася, што пасля пакутніцкай смерці ён праславіўся, і яго парэшткі сталі нягледзячы на тое, што ў Маскве. Варта дадаць, што парэшткі трох віленскіх пакутнікаў былі раздзелены, і частка іх захоўвалася ў Візантыі. Далей Андрэў дзяліўся думкамі наконт самага культу Трох віленскіх пакутнікаў. На яго думку, лепш было б, каб мошчы захоўваліся дзесьці ў сутарэнных кляштар і не былі выстаўлены на агульнае агляданне, бо што карысці з таго, што людзі бачаць мертвага, хаця і ня-тленнага, целы. Ці не прасцей было б проста да іх звяртацца ў сваіх малітвах. Ды і самі пакутнікі ці былі б задаволеныя з такога ўсеагульнага аглядання, пакланення, а ў дадатак і раздзялення іх целаў на кавалкі, якія пасля перадаюцца ў іншыя цэрквы і манастыры для пакланення: для Бога больш важна шчырае малітва, а не бессэнсоўнае цалаванне парэшткаў мёртвага чалавека.

Сярод многіх беларускіх дзеячоў, пісьменнікаў існуе думка, што святы Яўстафій быў беларусам, з чым не пагадзіўся выступоўца Андрэў Старавойтаў. Ён адзначыў, што ў афіцыйных дакументах на гэтыя ніякія указанні. І другі факт, які яго скіляе да гэтай думкі - Масква вельмі паважна ставіцца да культуры трох віленскіх пакутнікаў, а як вядома, яна вельмі неталерантная да чужой культуры, традыцый,

вераванняў. Таму, па яго словах, калі б ён быў бы беларусам, Масква проста знішчыла б цела, і культ трох віленскіх пакутнікаў быў бы забытым.

У снежны споўнілася 70 гадоў з моманту пакутніцкай смерці аднаго з найбольш слаўных сыноў беларускай зямлі ксяндза Вінцэнта Гадлеўскага. Яго служэнне было прыкладам самаахвярнага адданасці Бацькаўшчыне і сведчаннем яго ўсеабдымнай і неабсяжнай любові да Беларусі. На жаль, сёння не хапае святароў такога кшталту. У тыя складаныя гады міжваеннай Беларусі ў Польшчы ён не толькі прапаведваў Слова Божае на беларускай мове, але дапамагаў беларусам быць беларусамі. Вядома, яго дзейнасць не падбалася польскім уладам, за што ён неаднаразова пераследваўся і судзіўся польскімі ўладамі. У 1927 годзе за сваю дзейнасць быў асуджаны на два гады турмы.

За што ж польскія ўлады судзілі беларускага святара? Прыкладу толькі цытата з пратакола судовага паседжання, якое адбылося ў Вільні 12 чэрвеня 1926 г.:

"Ад сведкаў устаноўлена, што, будучы прабащам Жодзішскай парафіі цягам 4-5 гадоў, пры кожнай магічма-масці сустракаючыся з людзьмі сваёй парафіі, якія пераважна беларускай нацыянальнасці, ці ў Каляды, ці аказваючы хворым рэлігійныя паслугі, ці ў іншых акалічнасцях, прыватных размовах, казаў, што ўсё, што польскае - зло: польскіх настаўнікаў называюць псамі, той жа мянушкай "псы" называюць паліцэйскіх функцыянераў і казаў, што іх трэба гнаць у Варшаву; адвучаў людзей гаварыць на-польску, а загадваў ужываць беларускую мову (сведка Ян Сянюк); аб польскай школе казаў, што яна псуе дзяцей; заклікаў не плаціць падаткі і не даваць жаўнераў у польскае войска, тлумачыў, што як будзе Беларусь, гэтага не трэба будзе рабіць, што мясцовым жаўнерам не патрэбна будзе ісці ў Варшаву, а лепей заставацца сярод сваіх; каб нявыплата падаткаў не цягнула за сабой рэпрэсіі, раіў "арганізуюцца", што значыць, іншымі словамі - раіў супраціўляцца выплаце падаткаў не на аднаму, а арганізаванай масай; высмейваў беднасць людзей, якія добраахвотна плаціць падаткі, спецыяльна з той мэтай, каб выклікаць у іх нежаданне іх выплочваць; нічым іншым нельга патлумачыць яго выказванне ў аднаго хворага: "У мяне (г. зн. у кс. Гадлеўскага) воіт настаяў і выйшаў, а вы, дурні, плаціце

СА СВЯТАМІ І НОВЫМ 2013 ГОДАМ ВАС ДАРАГІЯ НАШЫЯ СЯБРЫ І АДНАДУМЦЫ!

З радасцю і верай будзем адзначаць іх сярод сваіх сем'яў і блізкіх, але не забудзем пры гэтым, што не мала нашых людзей, спраўднёных беларускіх патрыётаў на Бацькаўшчыне, пазбаўлены волі, альбо знаходзяцца на ўліку спецорганаў.

Амаль дваццаць гадоў захоўваецца там палітыка русіфікацыі навуковых і адміністрацыйных устаноў. Драматычны лёс незалежных беларускіх пісьменнікаў і паэтаў, якія пазбаўлены свабоды слова і дзяржаўнай падтрымкі, не маюць магчымасці выкарыстаць свой талент на ўслаўленне роднай Беларусі.

Таму, з пажаданнямі здароўя, поспехаў у працы і асабістага ішчасця, жадаем Вам і нам знакавых перамен на дэмакратызацыі грамадскага жыцця ў нашай Бацькаўшчыне - Беларусі.

Рада Таварыства беларускай культуры ў Літве.

падаткі" (сведка Міхал Мурашка).

Наступным фактам агітацыі супраць выплаты падаткаў можна лічыць такі факт: калі прадаваўся маёнтак за нявыплату падаткаў, кс. Гадлеўскі падбухторваў насельніцтва, каб не куплялі таго маёнтка, а купленае казаў вяртаць. Далей, як казалі сведкі, сваёй мэтай кс. Гадлеўскі ставіў аддзяленне Беларусі ад Польшчы, пры чым гэта так прапагандаваў: трэба праводзіць агітацыю ў народзе і такім чынам даведвацца, хто якой нацыянальнасці, а калі прывядзе хвіліна і выбухне вайна, або які іншы "бунт", выйграем "вайну", "выйграем Беларусь", "злучымся з літоўцамі ці бальшавікамі, бо гэта лепш, чым з палякамі. Як за часамі Расіі мы "былі" нявольнікамі Расіі, так зараз "з'яўляемся" нявольнікамі Польшчы", павінны палякаў перамагчы і хоць за дзесяць гадоў, але "даб'ёмся" незалежнасці. Узгаданы ў гэтай справе Рогач са слоў кс. Гадлеўскага казаў, што калі будзе паўстанне, бальшавікі прыйдуць на дапамогу (сведка Ігнат Мілашэўскі). Для паўстання незалежнай Беларусі найперш трэба, казаў кс. Гадлеўскі, "стварыць" беларускія школы, а калі гэтыя пляцоўкі паўстануць, тады тут жа выбухне рэвалюцыя. "Польскага арла, казаў кс. Гадлеўскі Дамініку Шэнберу, калі асвечыў яго дом, абвіна-

вачаны, "выкінь пад ногі і патапчыся, а лепш на гэтым месцы абраз навесь".

Такія дзеянні сведчаць аб яго антыдзяржаўнай дзейнасці. Вынікае, што гэта не былі спробы ўзбудзіць нацыянальную свядомасць беларускага насельніцтва з мэтай захавання бацькоўскай мовы і стварэння беларускіх школ як культурна-асветніцкіх асяродкаў, а спробы падбухторваць беларускае насельніцтва супраць усяго польскага, супраць польскай дзяржаўнасці, агітацыі тых, хто хоча стварэння незалежнай Беларусі не дарогай эвалюцыі, а рэвалюцыі. Гэтая варожая дзейнасць кс. Гадлеўскага знаходзіла водзук сярод людзей - бо не толькі ў адной Жодзішскай парафіі, але і ў суседніх парафіях наступіў раскол паміж палякамі і беларусамі, які 26 красавіка 1925 года прывёў да бойкі паміж беларусамі і палякамі пад час беларускага казання. Беларусы палякаў называлі ваўкамі, выходзячы з касцёла казалі, што палякаў хутка будуць драць. Словам, агітацыя кс. Гадлеўскага прывяла да такога варожжага стаўлення беларусаў да палякаў, што, як дакладна казаўся сведка Юзаф Мілашэўскі, у "нас зараз такі тэрор, што "боязна" прызнацца аб польскасці, як і за расійскім часам".

Старшыня ТБК Хведар Нюнька ўзгадаў пра вя-

ністычнай адукацыі народных мас" - заканчвае свой артыкул высновай: "Гэта ленінскае палажэнне поўнаасцю адносіцца і да нашай беларускай мовы".

Аднак, нягледзячы на ўсё гэта, сферы ўжывання беларускай мовы ўвесь час звужаліся.

Крыўдна і іншае, тое, што сёння яна таксама цалкам ігнаруецца, прычым, не толькі афіцыйнымі ўладамі, але і беларускай апазіцыяй.

Вядовец Валеры Радзюкевіч ў сваім выступе распавёў пра вядомага беларускага паэта, вязня канлагераў Сяргея Грахоўскага. У заклочэнні сваёй прамовы, ён зачытаў верш "Шлюб" гэтага паэта з тым, каб прадэманстраваць талент генія.

На вялікі жаль, у сённяшняй Беларусі беларускія паэты не шануюцца і малавядомыя. Таму наш абавязак прапагандаваць іх імёны як мага шырэй.

Варта зазначыць, што беларусы сёння не ведаюць слаўных імёнаў сваёй зямлі. Мы ганарымся тым, што ведаем Пупшкіна, Талстога, Дастаеўскага, але нават не звяртаем увагі на той момант, што сваіх айчынных пісьменнікаў, паэтаў, мастакоў мы не ведаем, альбо ведаем вельмі мала, а яшчэ менш знаёммыя з іх творчасцю. Таму, з аднаго боку беларуская культура вельмі багатая, створана надзвычай шмат, але яна не вядомая, перадаўшы, самім беларусам. Таму хочацца спадзявацца, што ўсё ж такі пакрысе мы будзем пазнаваць разам з дзеямі сусветнай культуры і дзеі сваёй зямлі, якая нас нарадзіла, ускарміла. А мы аказаліся яе няўдзячнымі сынамі. Таму будзьма беларусамі, будзьма чытаць вершы сваіх паэтаў, кнігі беларускіх пісьменнікаў і вывучаць беларускую гісторыю не праз прызму рускай, а як сваю.

Напрыканцы імпрэзы сваім выступам нас парадаваў украінскі хор "Світліца". Сталася ўжо добрай традыцыяй, што ўкраінскія сябры стала нас наведваюць. І вельмі прыемна ў іх бачыць родныя душы, бо ў многім праблемы, з якімі сёння сутыкнуліся беларусы, падобныя і да ўкраінскім, перадусім русіфікатарскія працэсы, якія працякаюць на нашых землях.

І ў заканчэнні Таварыства віншуе ўсіх з Калядамі і Новым 2013 года і заклікае беларусаў быць беларусамі і да далейшага супрацоўніцтва ў Новым годзе.

В.а. старшыня ТБК
Валер Радзюкевіч,
сябар Рады
Алесь Адамковіч.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 2.01.2013 г. у 10.00. Замова № 10.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 4450 руб., 3 мес. - 13350 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by